

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

DECIZIE

cu privire la admiterea recursurilor declarate de Societatea cu Răspundere Limitată „Evia-Trans”, de Boris Șapoval, reprezentat de avocatul Alexandru Havrun și de Ministerul Justiției al Republicii Moldova,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Societatea cu Răspundere Limitată „Evia-Trans” și Boris Șapoval împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale, repararea prejudiciului material și moral, precum și compensarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 26 septembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău,

*(Dosarul nr. 2ra-1694/23
NR. PIGD 2-22129123-02-2a-04052023)*

Instanța de apel nu a motivat în mod concret în ce constă încălcarea termenului rezonabil.

Judecătoria Chișinău, sediul Centru, jud. N. Mămăligă
Curtea de Apel Chișinău, jud. N. Budăi, I. Țurcan, D. Vascan

03 septembrie 2025

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa participanților la proces recursul declarat SRL „Evia-Trans” și Boris Șapoval, reprezentat de avocatul Alexandru Havrun și recursul Ministerul Justiției al Republicii Moldova,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,

Diana Stănilă,

Oxana Parfeni, *judcători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 1 septembrie 2022, Societatea cu Răspundere Limitată „Evia-Trans” (în continuare SRL „Evia-Trans”) și Boris Șapoval, reprezentat de avocatul Alexandru Havrun, au depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale, repararea prejudiciului material și moral, precum și compensarea cheltuielilor de judecată (vol. I, f.d. 2-5).

2. În motivarea acțiunii au invocat că, la 29 iunie 2005, Boris Șapoval în calitate de administrator și fondator al SRL „Evia-Trans” a depus plângere la organul de urmărire penală cu privire la neregulile depistate la întreprindere în rezultatul acțiunilor ilegale ale administratorului precedent. La 18 ianuarie 2006, Boris Șapoval a fost recunoscut în calitate de parte vătămată și parte civilă.

3. Plângerea a fost depusă la organul de urmărire penală a Serviciului de informații și Securitate, iar ulterior aceasta a fost transmisă organului de urmărire penală a raionului Strășeni.

4. Reclamanții au menționat că, deși a prezentat organului de urmărire penală modalitatea schematică privind delapidarea întreprinderii, organul de urmărire penală nu a întreprins acțiuni concrete în vederea tragerii la răspundere penală a persoanelor vinovate, iar plângerile depuse la Procuratura Generală nu au influențat mersul urmăririi penale.

5. Prin ordonanța din 2 august 2011 emisă de prim-adjunctul Procurorului General s-a retras cauza penală 2005939025 de la organul de urmărire penală Strășeni și s-a transmis organului de urmărire penală mun. Chișinău, sectorul Centru. Ulterior, la 28 aprilie 2016, cauza penală a fost suspendată urmărirea penală până la stabilirea persoanelor care urmează a fi puse sub învinuire.

6. Boris Șapoval a indicat că, a depus cerere privind reluarea urmării penale, însă, aceasta a fost respinsă prin ordonanța din 11 ianuarie 2021. Nefiind de acord cu ordonanța privind respingerea cererii cu privire la reluarea urmării penale, Boris Șapoval a contestat-o procurorului ierarhic superior, însă aceasta a fost respinsă prin ordonanța din 8 februarie 2021.

7. Ulterior, acestea ordonanțele date au fost contestate la judecătorul de instrucție, în ordinea art. 313 din Codul de procedură penală, iar prin încheierea din 19 iulie 2021 a Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana, plângerea a fost respinsă.

8. Reclamanții au considerat că din momentul suspendării urmării penale și până în prezent nu au fost întreprinse acțiuni pentru identificarea persoanelor care urmează a fi puse sub învinuire.

9. În opinia reclamanților, se intenționează tergiversarea examinării acestei cauze fapt care atrage răspunderea materială a statului pentru prejudiciul cauzat.

10. Reclamanții au solicitat prin cererea de chemare în judecată constatarea faptului încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale intentate la plângerea lui Boris Șapoval și încasarea din contul bugetului de stat a compensației în sumă de 170 000 MDL pentru prejudiciului moral cauzat, repararea prejudiciului material cauzat precum și compensarea cheltuielilor de judecată.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

11. Prin hotărârea din 15 decembrie 2022 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de SRL „Eviol-Trans” și Boris Șapoval, reprezentat de avocatul Alexandru Havrun. S-a constatat încălcarea dreptului lui Boris Șapoval și SRL „Eviol-Trans” la exercitarea urmării penale într-un termen rezonabil în cadrul cauzei penale 2005939025. S-a încasat din contul bugetului de stat al Republicii Moldova în beneficiul lui Boris Șapoval suma de 25 000 MDL cu titlu de reparare a prejudiciului moral. În rest, pretențiile au fost respinse (vol. I, f.d. 78, 90-100).

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

12. La 23 decembrie 2022, Procuratura Generală a depus cerere de apel (vol. I, f.d. 85).

13. La 28 decembrie 2022, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a depus cerere de apel nemotivată împotriva hotărârii din 26 septembrie 2023 a Judecătorei Chișinău sediul Centru (vol. I, f.d. 83), ulterior la 18 mai 2023 a depus

apelul motivat (vol. I, f.d. 112-15), prin care s-a solicitat casarea hotărârii contestate și pronunțarea unei noi decizii în sensul respingerii acțiunii înaintate de SRL „Eviol-Trans” și Boris Șapoval.

14. La 9 ianuarie 2023, „Eviol-Trans” și Boris Șapoval, reprezentat de avocatul Alexandru Havrun, a depus cerere de apel nemotivată împotriva hotărârii din 26 septembrie 2023 a Judecătoria Chișinău sediul Centru, SRL (vol. I, f.d. 89), iar la 22 noiembrie 2023 a depus apelul motivat (vol. I, f.d. 120-122 recto-verso), solicitând casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu pronunțarea unei decizii noi prin care să fie admisă integral acțiunea.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

15. Prin încheierea din 6 iulie 2023 a Curții de Apel Chișinău s-a restituit cererea de apel depusă de Procuratura Generală împotriva hotărârii din 26 septembrie 2023 a Judecătoria Chișinău sediul Centru.

16. Prin decizia din 26 septembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins cererea de apel depusă de SRL „Eviol-Trans” și Boris Șapoval, reprezentat de avocatul Alexandru Havrun și cererea de apel depusă de Ministerul Justiției al Republicii Moldova (vol. I, f.d. 141, 142-159).

17. Instanța de apel a considerat că instanța de fond a dat o apreciere corectă raportului juridic stabilit între părți, a constatat și elucidat pe deplin circumstanțele importante pentru soluționarea cauzei, concluziile instanței de fond expuse în hotărâre fiind în corespundere cu probele administrate, iar normele de drept material au fost aplicate corect.

18. Instanța de apel a remarcat că reclamantii au depus cereri privind accelerare urmăririi penale, au înaintat contestații împotriva ordonanțelor procurorului, însă comportamentul lor nu a contribuit la durata procedurilor, dar au fost îndreptate întru exercitarea drepturilor procedurale și apărarea celor pretinse.

19. În opinia instanței de apel, concluzia primei instanțe este întemeiată, prin prisma analizei comportamentului autorității naționale, din motiv că s-a constatat existența inacțiunilor din partea organelor de urmărire penală la exercitarea urmăririi penale într-un termen rezonabil în cadrul dosarului penal nr. 2005939025. Or, urmărirea penală a fost prelungită de nenumărate ori pe motivul necesității efectuării acțiunilor de urmărire penală, și anume de identificarea persoanelor care au comis infracțiunea dată, de a-i recunoaște în calitate de bănuți și de a-i audia referitor la cazul dat, și în final suspendată prin ordonanța din 28 aprilie 2016.

20. Cu referire la miza pentru reclamanți, instanța de apel a notat că, investigarea sustragerii bunurilor ce le aparțin cu drept de proprietate, iar dobândirea calității de parte civilă în procesul penal se are în vedere nu doar condamnarea penală a autorului ci și repararea prejudiciului.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

21. La 11 decembrie 2023, Ministerul Justiției al Republicii Moldova, a depus cerere de recurs împotriva deciziei 26 septembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, în temeiul art. 432 alin.(1) lit. b), e) din Codul de procedură civilă, solicitând admiterea acesteia, casarea integrală a deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu emiterea unei decizii noi de respingere integrală a acțiunii, ca fiind neîntemeiată.

22. La 11 decembrie 2023, SRL „Eviol-Trans” și Boris Șapoval, reprezentat de avocatul Alexandru Havrun, au depus cerere de recurs împotriva deciziei din 26 septembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea acesteia, casarea integrală a deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu emiterea unei decizii noi de admitere integrală a pretențiilor acțiunii, în sensul formulat în cererea de chemare în judecată.

ARGUMENTELE RECURSULUI

23. În motivarea recursului, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a invocat că hotărârea primei instanțe și decizia înstrunată de apel sub arbitrar și se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor, iar prin admiterea recursului să se schimbe sau consolideze jurisprudența Curții Supreme de Justiție.

25.1. Ministerul Justiției al Republicii Moldova a menționat că este eronată poziția instanței de apel privind încălcarea drepturilor SRL „Eviol-Trans” și a lui Boris Șapoval privind judecarea cauzei în termen rezonabil, or, aceștia nu au întrunit condiția de acuzat pentru a putea pretinde verificarea rezonabilității duratei procedurilor în ansamblu.

25.2. În opinia Ministerului Justiției al Republicii Moldova, la caz, nu există motive de tergiversare a examinării cauzei civile, or, însăși respectarea a art. 19 din Codul de procedură penală de către organul de urmărire penală, prevede elucidarea tuturor circumstanțelor necesare stabilirii vinovăției sau dezvinovățirii și nu poate fi privită drept tergiversare a examinării cauzei.

25.3. În ceea ce privește pretenția de acordare a prejudiciului moral, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a notat că părțile sunt obligate să prezinte probe care pe care le invocă, conform legislației în vigoare. Astfel, este pripită concluzia instanței de apel în ceea ce vizează oportunitatea reparării prejudiciului prin acordarea satisfacțiilor pecuniare.

24. În motivarea recursului, SRL „Evia-Trans” și Boris Șapoval, reprezentat de avocatul Alexandru Havrun, au reiterat temeiurile de fapt și de drept ale speței, similare celor cuprinse în cererea de chemare în judecată și în cererea de apel, suplimentar invocând că, de la momentul suspendării urmării penale, organul de urmărire penală nu a efectuat nici o acțiune.

ASPECTE DE PROCEDURĂ

25. La data de 5 septembrie 2024, Curtea Supremă de Justiție a notificat intimaților în mod electronic, prin intermediul poștei electronice, copia recursurilor (vol. I, f. d. 195)

26. Însă, până la data examinarea admisibilității recursurilor, Ministerul Justiției al Republicii Moldova, SRL „Evia-Trans” și Boris Șapoval nu au făcut uz de dreptul lor procedural de a depune referințe pe marginea recursurilor.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

27. Art. 429 alin. (1) din Codul de procedură civilă:

„Pot fi atacate cu recurs deciziile pronunțate de curțile de apel în calitatea lor de instanțe de apel, cât și hotărârile pronunțate de curțile de apel.”

28. Art. 434 din Codul de procedură civilă:

„(1) Recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

(2) Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.”

29. Art. 431 alin. (1), (3) și (4) din Codul de procedură civilă:

„(1) Examinarea recursului împotriva deciziilor instanțelor de apel ține de competența Curții Supreme de Justiție.

(3) Recursul considerat admisibil se examinează într-un complet din 3, 5 sau 9 judecători ai Curții Supreme de Justiție.

(4) Judecătorii care au examinat admisibilitatea recursului pot participa și la examinarea recursului în cauză.”

30. Art. 440 alin. (3) din Codul de procedură civilă:

„Dacă este considerat admisibil, completul examinează recursul în fond.”

31. Art. 442 din Codul de procedură civilă:

„(1) Judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii contestate prin prisma temeiurilor

prevăzute la art.432. Instanța invocă, din oficiu, neatragera în proces a persoanelor ale căror drepturi sunt lezate prin hotărâre.

(2) În recurs nu pot fi administrate noi probe, cu excepția celor care dovedesc cheltuielile de judecată și despăgubirile menționate la art.372 alin.(3). Aprecierea probelor dată de prima instanță și de instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, cu excepția cazului în care se invocă temeinic art.432 alin.(1) lit.e) sau în care Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare. La examinarea recursului, prevederile art.372 se aplică în mod corespunzător.

(3) Instanța de recurs este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor esențiale invocate în recurs.”

32. Art. 444 din Codul de procedură civilă:

„Recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art.432 alin.(1) lit.b) și e). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.”

33. Art. 445 din Codul de procedură civilă:

„(1) Instanța, după ce judecă recursul, este în drept: c) să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.”

34. Art. 432 din Codul de procedură civilă:

„(1) Recursul este admis dacă: interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție.”

35. Art. 373 din Codul de procedură civilă:

„(1) Instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță.

(2) În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanța de apel de către participanții la proces.

(5) Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.”

36. Art. 19 alin. (3) din Codul de procedură penală:

„Organul de urmărire penală are obligația de a lua toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei, de a evidenția atât circumstanțele care dovedesc vinovăția bănuțului, învinuțului, inculpatului, cât și cele care îl dezvinovățesc, precum și circumstanțele care îi atenuază sau agravează răspunderea.

37. Art. 287 din Codul de procedura penală:

„(1) Reluarea urmăririi penale după încetarea urmăririi penale, după scoaterea persoanei de sub urmărire și/sau după clasarea cauzei se dispune prin ordonanță de către procurorul ierarhic superior dacă se constată că:

1) decizia este afectată de un viciu fundamental, cu excepțiile prevăzute la art. 2911;

2) apar fapte noi sau recent descoperite, care existau la data adoptării ordonanței de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire și/sau de clasare a cauzei, dar despre care nu avea cunoștință organul de urmărire penală și care sînt de natură să afecteze hotărîrea pronunțată.

(2) Urmărirea penală poate fi reluată și de către judecătorul de instrucție în cazul admiterii, potrivit art. 313, a plîngerii împotriva ordonanței de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire și/sau de clasare a cauzei și a plîngerii împotriva ordonanței de menținere a celei contestate în ordinea controlului ierarhic superior.

(3) În cazurile prevăzute la alin. (1) și (2), dacă, pe baza datelor din dosar, procurorul consideră necesară luarea unei măsuri preventive sau unei măsuri asiguratorii, el procedează în modul prevăzut de prezentul cod.

(4) Reluarea urmăririi penale poate avea loc doar în interiorul termenului de prescripție de tragere la răspundere penală pentru fapta respectivă, cu excepția cazului cînd aceasta este necesară pentru reabilitarea persoanei.”

38. Art. 287¹ alin. (1) pct. 1) și 2) din Codul de procedură penală:

„Urmărirea penală se suspendă în cazurile în care există unul din următoarele temeieri care împiedică continuarea și terminarea ei:

1) învinuitul a dispărut, sustrăgîndu-se de la urmărirea penală sau judecată, ori locul aflării lui nu este stabilit;

2) nu este identificată persoana care poate fi pusă sub învinuire.”

39. Art. 6 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărîrea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci cînd interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci cînd, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată pînă ce vinovăția sa va fi legal stabilită.

3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa;

b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale;

c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloace necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci cînd interesele justiției o cer;

d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării;

e) să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere.”

40. Art. 1 alin. (1) din Legea nr. 87/2011:

„Scopul prezentei legi este crearea în Republica Moldova a unui remediu intern eficient de apărare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.”

41. Art. 2 alin. (1), (2) și (3) din Legea nr. 87/2011:

„(1) Orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta lege și de legislația procesuală civilă.

(2) Repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului (denumită în continuare reclamant).

(3) Prejudiciul cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se repară indiferent de vinovăția instanței de judecată, a organului de urmărire penală, a organului responsabil de executarea hotărârilor judecătorești sau a instituției de stat debitoare.”

42. Art. 4 alin. (1), (2) și (3) din Legea privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr. 87 din 21 aprilie 2011:

„(1) Sarcina probațiunii lipsei de încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine Ministerului Justiției, iar sarcina de a dovedi suportarea prejudiciului material cauzat prin această încălcare și suportarea costurilor și cheltuielilor de judecată îi revine reclamantului.

(2) Instanța de judecată care examinează în fond cauza, organul de urmărire penală, autoritatea implicată în proces sau, după caz, executorul judecătoresc ori autoritatea responsabilă de executarea hotărârii judecătorești prezintă Ministerului Justiției un raport motivat privind modul de respectare a termenului rezonabil și, după caz, dosarul sau o copie de pe dosar.

(3) Raportul privind modul de respectare a termenului rezonabil se prezintă în scris și va conține: numele și prenumele judecătorului, ale reprezentantului autorității implicate în proces, ale executorului judecătoresc sau ale reprezentantului autorității responsabile de executarea hotărârii judecătorești; date despre acțiunile procesuale întreprinse, termenele de realizare și motivarea acestora; date despre acțiunile procesuale întreprinse în vederea accelerării procedurii de judecare, după caz; alte date relevante privind respectarea termenului rezonabil.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

43. Cu referire la termenul de declarare a recursului, instanța de recurs menționează că instanța de apel a pronunțat dispozitivul deciziei la 26 septembrie 2023. Materialele cauzei atestă expedierea copiei deciziei integrale a instanței de apel către participanții la proces la 22 noiembrie 2023 (vol. II, f.d. 160). În această ordine de idei, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că, în speță, calea de atac în ordine de recurs a fost demarată în interiorul termenului

legal, deoarece Ministerul Justiției al Republicii Moldova a depus recursul la 11 decembrie 2023 și Boris Șapoval la 15 ianuarie 2024.

44. Prin prisma prevederilor art. 444 din Codul de procedură civilă, la caz, examinarea cauzei civile în ordine de recurs s-a realizat fără înștiințarea și audierea participantul.

45. Verificând legalitatea actului de dispoziție supus controlului judiciar, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea litigiului dedus judecătăii, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră recursurile declarate de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova, de SRL „Evial-Trans” și Boris Șapoval întemeiate și care urmează a fi admise, cu casarea deciziei instanței de apel și remiterea cauzei la judecare în instanța de apel.

46. Instanța de recurs consemnează că legea procedural civilă consacră principiul general după care orice hotărâre judecătorească trebuie să fie motivată și să reprezinte premisa pentru soluția din dispozitiv. Aceasta dispoziție este edictată atât în interesul unei bune administrări a justiției și încrederii ce trebuie să inspire justițiabililor, cât și pentru a se da instanțelor superioare posibilitatea de a controla judecată primelor instanțe.

47. Pentru satisfacerea acestui principiu, judecătorii fondului sunt datori să arate motivele de fapt și de drept care au format convingerea lor, să enunțe cele constatate și dovezile care au determinat-o. În acest sens, legiuitorul a investit apelul cu efect devolutiv, care presupune două limite rationale: *tantum devolutum quantum appellatum*, adică instanța de apel rejudecă în fapt și în drept, ceea ce apelantul a înțeles să atace din hotărârea primei instanțe, fiind o consecință a principiului disponibilității care guvernează procesul civil și *tantum devolutum quantum iudicatum*, unde instanța de apel efectuează o nouă examinare în fond, dar și exercită controlul judiciar complet, în fapt și în drept, asupra ceea ce a hotărât prima instanță.

48. Astfel, respectând principiile dreptului procesual civil, instanței de apel îi revine o deosebită atenție de a determina toate componentele acțiunii civile, și în special obiectul acțiunii civile și temeiurile acesteia. Obiectul acțiunii civile îl formează pretențiile reclamantului față de pârât, adresate instanței de judecată în scopul apărării propriilor drepturi și care reies din raportul material-litigios și în privința cărora instanța de judecată urmează să se expună prin hotărâre.

49. Prin urmare, instanța de judecată și de apel trebuie să determine raportul material-litigios dintre părți întru constatarea corectă a specificului obiectului

acțiunii civile și temeiului acesteia. Subsecvent identificării raporturilor dintre părți, instanța de judecată urmează să stabilească obiectul probațiunii pe pricina dedusă judecății, circumstanță care presupune în sine conturarea faptelor juridice prin care se justifică pretențiile și obiecțiile părților și fără de care este imposibilă soluționarea justă a litigiului.

50. Din conținutul pretențiilor formulate de către SRL „Evia-Trans” și Boris Șapoval, obiectul acțiunii îl formează constatarea faptului încălcării dreptului lui Boris Șapoval și a SRL „Evia-Trans” la exercitarea urmării penale într-un termen rezonabil în cadrul cauzei penale 2005939025, precum și despăgubirea reclamanților pentru prejudiciul material și moral cauzat prin încălcarea acestui drept.

51. Analizând minuțios memoriul deciziei din 26 septembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că instanța de apel nu a făcut o cercetare efectivă, completă și complexă a circumstanțelor cauzei, pronunțând o soluție nemotivată.

52. Din materialele cauzei civile, inclusiv a notei informative prezentate de către Procuratura Generală, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atestă că, în luna decembrie 2003, Galina Șapovalov, fiind proprietarul SRL „Evia-Trans”, a donat această întreprindere fiului său, Boris Șapoval.

53. În luna noiembrie 2003, Boris Șapoval a sesizat organul de urmărire penală despre faptul că, la înregistrarea modificărilor la Camera Înregistrării de Stat a Republicii Moldova în privința SRL „Evia-Trans” a fost stabilit că, directorul întreprinderii, Liviu Ursu, împreună cu persoane necunoscute, în baza unor acte false, legalizate de către notarul Eugen Barbulat, au introdus modificări în actele de constituire, în rezultatul cărora proprietar a 100 % a întreprinderii a fost înscris în Registrul de stat cetățeanul Alexei Chelea. Totodată, în rezultatul acțiunilor ilegale ale lui Liviu Ursu și ale altor persoane necunoscute, întreprinderii i-au fost cauzate daune materiale în sumă de 18 000 MDL, care până în prezent nu au fost restituite.

54. La 30 iunie 2005, în baza plângerii lui Boris Șapoval, Secția Urmărire Penală a Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova a pornit urmărirea penală în cauza penală nr. 2005939025, pe semnele infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) și art. 361 alin. (2) lit. b) și d) din Codul penal.

55. La 10 octombrie 2005, prin ordonanța adjunctului Procurorului General, cauza penală nr. 2005939025 a fost retrasă din gestiunea organului de urmărire penală a Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova și a fost

remisă organului de urmărire penală a Comisariatului de Poliție al raionului Strășeni, pentru efectuarea în continuare a urmăririi penale.

56. Prin ordonanța din 18 ianuarie 2006 a ofițerului de urmărire penală din cadrul Comisariatului de Poliție al raionului Strășeni, Boris Șapoval a fost recunoscut în calitate de parte civilă în cauza penală nr. 2005939025, ținând cont de faptul că prin infracțiune acestuia i-a fost cauzat un pretins prejudiciu material în sumă de 28 000 MDL.

57. La 24 ianuarie 2006, Liviu Ursu a fost recunoscut în calitate de bănuț. Ulterior, prin ordonanța din 07 octombrie 2010 a procurorului în Procuratura raionului Strășeni, Rusu Andrian, bănuțul Liviu Ursu a fost scos de sub urmărire penală, pe motivul lipsei în acțiunile lui a elementelor componente de infracțiune. Ordonanța dată nu a fost contestată.

58. Totodată, la 7 octombrie 2010, Procuratura raionului Strășeni a emis ordonanța de suspendare a urmăririi penale în cauza penală nr. 2005939025, până la stabilirea persoanelor care urmează a fi puse sub învinuire.

59. Prin ordonanța prim-adjunctului Procurorului General din 02 august 2011 a fost anulată ordonanța de suspendare a urmăririi penale din 07 octombrie 2010, s-a dispus reluarea urmăririi penale și retragerea cauzei penale nr. 2005939025 de la organul de urmărire penală al Comisariatului de Poliție al raionului Strășeni și transmiterea acesteia organului de urmărire penală al Comisariatului de Poliție al sectorului Centru, mun. Chișinău, pentru efectuarea urmăririi penale.

60. Prin ordonanța din 28 aprilie 2016 a procurorului în Procuratura sectorului Centru, mun. Chișinău, Tatiana Rutcovschi, comunicată în aceeași zi părții civile Boris Șapoval, a fost suspendată urmărirea penală în cauza penală nr. 2005939025, în temeiul art. 287¹ alin. (1) pct. 2) din Codul de procedură penală, din motiv că nu s-au putut de stabili persoanele care pot fi puse sub învinuire, ținând cont și de faptul că au fost efectuate toate acțiunile de urmărire penală, a căror efectuare este posibilă în lipsa învinuitului, au fost întreprinse toate acțiunile pentru descoperire infracțiunii.

61. La 17 august 2020, avocatul Alexandru Havrun, în interesele SRL „Eviol-Trans” și Boris Șapoval a depus cerere prin care a solicitat reluarea, în baza art. 287³ din Codului de procedură penală, a urmăririi penale în cauza penală nr. 2005939025 și înaintarea învinuirii cetățeanului Liviu Ursu și Alexei Chelea în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 191 alin. (5) și art. 190 alin. (5) din Codul penal.

62. Prin ordonanța din 2 septembrie 2020 a procurorului în Procuratura mun. Chișinău, oficiul Centru, Diana Beșleaga, s-a respins cererea de reluare părții civile de reluare a urmăririi penale.

63. La 26 ianuarie 2021, avocatul Alexandru Havrun, în interesele SRL „Eviol-Trans” și Boris Șapoval, a depus plângere în ordinea art. 299¹ din Codul de procedură penală, solicitând anularea ordonanței din 2 septembrie 2020 a procurorului în Procuratura mun. Chișinău, oficiul Centru, Diana Beșleaga.

64. Prin ordonanța din 8 februarie 2021 a procurorului, adjunct interimar al procurorului-șef al Procuraturii mun. Chișinău, șef-adjunct al Oficiului Centru, s-a respins plângerea depusă de avocatul Alexandru Havrun în interesele SRL „Eviol-Trans” și Boris Șapoval, ca neîntemeiată.

65. Ulterior, avocatul Alexandru Havrun, în interesele SRL „Eviol-Trans” și Boris Șapoval, a contestat la judecătorul de instrucție ordonanța din 2 septembrie 2020 și ordonanța procurorului ierarhic superior 8 februarie 2021, în ordinea art. 313 din Codul de procedură penală.

66. Prin încheierea din 19 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, s-a respins plângerea depusă de avocatul Alexandru Havrun în interesele SRL „Eviol-Trans” și Boris Șapoval privind declararea nulității ordonanței procurorului din 2 septembrie 2020 de respingere a cererii cu privire la reluarea urmăririi penale și ordonanței procurorului ierarhic superior din 8 februarie 2021, ca neîntemeiată.

67. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție vădește că, judecând în fond prezenta cauză, Judecătoria Chișinău, sediul Centru și Curtea de Apel Chișinău au considerat că, în privința reclamanților, sunt aplicabile prevederile Legii nr. 87/2011, reținând ca motiv de admitere a pretențiilor durata excesivă a urmăririi penale, care a constituit 17 ani și 3 luni.

68. În acest sens, instanța de recurs consideră necesar de a învedera că, Legea nr. 87/2011 instituie un remediu intern eficient pentru constatarea *inter alia* a încălcării dreptului la judecare a în termen rezonabil.

69. Urmează a se menționa că cauzele în materia Legii nr. 87/2011 urmează să parcurgă câteva etape de apreciere: (i) identificarea în substanță a obiectului pretențiilor; (ii) identificarea perioadei de referință; și (iii) aprecierea necesității și, dacă e cazul, a cuantumului satisfacțiilor echitabile.

70. La fel, urmează a se face o distincție între particularitățile examinării pretențiilor privind repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei în procedurile civile și cele penale.

71. În cazul procedurilor penale, este foarte importantă identificarea a două aspecte: (i) dacă procedurile fac parte din sfera penalului în sensul Articolului 6 din Convenție, și (ii) dacă da, atunci când persoanei care pretinde violarea dreptului său la durata procedurilor i s-a înaintat o acuzație în materie penală.

72. La aspectul urmează a se lua în considerare faptul că în materia pretinselor violări a duratei procedurilor penale, victimele, persoanele care au înaintat o sesizare, martorii, alte persoane participante în proces, în afară de acuzat (bănuțit, învinuit, inculpat), nu pot pretinde încălcarea dreptului la durata nerezonabilă a procedurilor penale. Cu alte cuvinte, Articolul 6 § 1 din Convenție sub aspectul său penal, poate fi invocat numai de persoana căreia i s-a înaintat o acuzație.

73. O excepție constituie situația când victima unei infracțiuni pretinde durata nerezonabilă a procedurilor penale în legătură cu imposibilitatea soluționării aspectului civil, și anume examinarea excesiv de lungă a acțiunii sale civile în cadrul procedurilor penale. În această situație poate fi apreciată și durata procedurilor penale, dar începând cu momentul înaintării acțiunii civile, și doar luându-se în considerare criteriile aplicabile procedurilor civile.

74. Aprecierea dacă procedurile intră în sfera penalului în sensul Articolului 6 § 1 din Convenție nu este ținută de clasificarea dată de legislația națională și constituie un concept autonom care se apreciază după unele criterii deja bine definite (criteriile *Engel*), și anume: (1) încadrarea în dreptul intern; (2) natura infracțiunii (delictului, contravenției, etc.); (3) gravitatea pedepsei pe care persoana în cauză riscă să o primească.

75. În speță, se observă că reclamantii SRL „Eviol-Trans” și Boris Șapoval nu au avut calitatea de acuzați (bănuți, învinuiți, inculpați) în cauza penală nr. 2005939025, ci de parte civilă. Astfel, nu se poate reține incidența art. 6 § 1 din Convenție sub aspect penal în privința lor, întrucât această garanție vizează exclusiv persoanele împotriva cărora s-a formulat o acuzație în materie penală.

76. Prin urmare, prima chestiune care se impune a fi cercetată în prezenta cauză este identificarea în substanță a obiectului pretențiilor, care *inter alia* presupune verificarea faptului dacă SRL „Eviol-Trans” și Boris Șapoval au calitatea de subiecți îndreptățiți să sesizeze instanța în temeiul Legii nr. 87/2011, solicitând constatarea încălcării dreptului la exercitarea urmării penale într-un

termen rezonabil și acordarea de despăgubiri pentru durata pretins excesivă a urmăririi penale.

77. În ipoteza în care se stabilește că reclamantii se încadrează în sfera subiecților prevăzuți de Legea nr. 87/2011, urmează a fi determinată perioada de referință și identificat momentul din care a luat naștere dreptul lor de a invoca durata excesivă și nerezonabilă a procedurii penale și din cauza căreia a fost imposibilă soluționarea acțiunii lor civile formulate în cadrul procesului penal. Sub acest aspect, momentul de început al curgerii termenului se raportează la data înaintării acțiunii civile, iar aprecierea caracterului rezonabil al duratei se va face exclusiv prin prisma criteriilor aplicabile procedurilor civile.

78. Reieșind din aceste considerente, instanța de apel trebuia să verifice în mod expres dacă recunoașterea SRL „Evia-Trans” și a lui Boris Șapoval în calitate de parte civilă în procesul penal a fost însoțită de înaintarea efectivă a unei acțiuni civile, în sensul art. 219 și art. 221 din Codul de procedură penală. Doar în această ipoteză poate fi reținut fără echivoc că aceștia au dobândit calitatea de titulari ai unei acțiuni civile conexe cauzei penale, iar dreptul lor la judecarea într-un termen rezonabil se analizează în raport cu criteriile aplicabile procedurilor civile.

79. Formularea acțiunii civile în cadrul procesului penal, în condițiile art. 219 și art. 221 din Codul de procedură penală, are relevanță esențială asupra poziției lor procesuale. Or, conform acestor dispoziții legale, partea civilă are posibilitatea de a solicita repararea prejudiciului material și moral cauzat prin infracțiune. Aceasta este o componentă a principiului disponibilității a drepturi a părților. Totodată, prin înaintarea acțiunii civile, partea dobândește o poziție procesuală consolidată, fiind parte în proces cu drepturi specifice. Iar, pe de altă parte, autoritățile judiciare sunt obligate să soluționeze în mod unitar atât aspectele de răspundere penală, cât și cele de răspundere civilă, ceea ce asigură celeritatea și efectivitatea reparării prejudiciului.

80. În situația în care se constata că reclamantii nu au formulat efectiv o acțiune civilă în procesul penal, ci au fost doar recunoscuți ca parte civilă, instanța de apel avea obligația să aprecieze dacă simpla recunoaștere procesuală ca parte civilă este suficientă pentru a atrage incidența Legii nr. 87/2011 și pentru a da naștere dreptului lor la repararea prejudiciului cauzat prin durata excesivă și nerezonabilă a urmăririi penale. O asemenea analiză trebuia realizată prin raportare la scopul și finalitatea Legii nr. 87/2011, respectiv asigurarea unui remediu efectiv împotriva întârzierilor nejustificate în soluționarea litigiilor, precum și în lumina

jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, care impune interpretarea extensivă a noțiunii de „drepturi civile” protejate de art. 6 din Convenție.

81. În continuare, judecând cauza în fond și înainte de a oferi o caracteristică pretențiilor reclamanților, instanța de apel trebuia să analizeze caracterul rezonabil sau nerezonabil al duratei urmăririi penale prin prisma criteriilor de apreciere stabilite în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, în special de complexitatea cauzei, comportamentul reclamanților și al autorităților relevante, precum și miza/interesul pentru reclamanți (a se vedea cauza *Doustaly c. Franței*, hotărârea din 23 aprilie 1998, Rapoarte 1998-II, p. 857, § 39) ”.

82. Din memoriul deciziei instanței de apel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atestă că instanța ierarhic inferioară nu a efectuat o analiză complexă și detaliată a criteriilor consacrate pentru aprecierea caracterului rezonabil al duratei procedurilor. Or, aceste criterii (complexitatea cauzei, comportamentul autorităților, diligența reclamanților și importanța litigiului) constituiau elemente indispensabile pentru soluționarea temeinică a prezentului litigiu.

83. În mod particular, cu privire la *complexitatea cauzei*, instanța de apel a omis să verifice dacă autoritățile de urmărire penală au întreprins toate măsurile rezonabile și necesare pentru identificarea făptuitorului și pentru avansarea anchetei. Suspendarea repetată a urmăririi penale pe motivul imposibilității stabilirii unei persoane care să fie pusă sub învinuire nu poate, prin ea însăși, să justifice durata excesivă a procedurii, în lipsa unei analize a diligenței organelor de urmărire penală și a oportunității măsurilor dispuse de acestea.

84. La aspectul dat, instanța de recurs subliniază că, invocarea unor motive de ordin obiectiv, cum ar fi dificultatea identificării făptuitorului, nu exonerează autoritățile de obligația pozitivă de a acționa cu promptitudine și eficiență în desfășurarea anchetei. Astfel, instanța de apel era ținută să evalueze dacă perioada îndelungată de stagnare a urmăririi penale reflectă o pasivitate a organelor abilitate sau este consecința unor impedimente reale, diferență esențială pentru aprecierea rezonabilității duratei procedurii.

85. În ceea ce privește *comportamentul reclamanților*, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție observă că instanța de apel nu a procedat la o analiză detaliată a conduitei procesuale a acestora, deși ea reprezintă un criteriu relevant pentru aprecierea duratei rezonabile a procedurilor. În mod special, instanța ierarhic inferioară a omis să examineze aspectele legate de pasivitatea reclamanților pe parcursul urmăririi penale.

86. În acest sens, urma a fi stabilit dacă neexercitarea dreptului de a formula o acțiune civilă în procesul penal, în condițiile art. 219 și art. 221 Cod procedură penală, ceea ce ar fi consolidat poziția lor procesuală și ar fi determinat autoritățile să soluționeze cu celeritate pretențiile patrimoniale.

87. În cazul în care reclamanții au ales opțiunea de a nu înainta o acțiune civilă în procesul penal, urma a fi apreciat dacă pasul lor a avut consecințe directe asupra duratei și eficienței urmăririi penale. Exercitarea acțiunii civile în procesul penal nu reprezintă doar un drept facultativ al victimei, ci și un instrument de realizare efectivă a principiului reparării integrale a prejudiciului cauzat prin infracțiune. În lipsa valorificării acestui mecanism, reclamanții și-au diminuat propriile garanții procesuale și au contribuit la tergiversarea soluționării litigiului patrimonial.

88. Alt aspect căruia instanța de apel nu i-a dat apreciere este faptul că reclamanții nu au contestat ordonanța din 28 aprilie 2016, prin care urmărirea penală a fost suspendată în temeiul art. 287¹ alin. (1) pct. 2) din Codul de procedură penală, deși acesta constituie un element relevant de analiză în evaluarea conduitei reclamanților.

89. Deși, în temeiul legii procesual penale, părțile civile au dreptul de a contesta ordonanțele de suspendare a urmăririi penale, inclusiv prin depunerea unei plângeri conform art. 299¹ și art. 313 din Codul de procedură penală, din materialele dosarului nu rezultă că SRL „Evia-Trans” și a lui Boris Șapoval ar fi făcut uz de aceste drepturi procedurale. Iar, instanța de apel, la aprecierea criteriului *comportamentul reclamanților* urma să stabilească dacă, prin neexercitarea acestor drepturi procedurale, reclamanții au valorificat sau nu mecanismele procesuale existente și dacă acestea ar fi putut conduce la reluarea urmăririi penale și, implicit, la examinarea promptă a pretențiilor lor patrimoniale.

90. Totodată, instanța de apel nu a verificat și apreciat dacă această pasivitate procedurală a reclamanților în procesul penal a influențat negativ evoluția urmăririi penale și dacă a contribuit la prelungirea duratei acestei proceduri, diminuând eficiența protecției judiciare. Or, din perspectiva evaluării comportamentului părților, inacțiunile lor în exercitarea căilor de atac constituie un factor care trebuie avut în vedere pentru aprecierea temeiniciei pretențiilor privind prejudiciul invocat, deoarece partea civilă dispunea de instrumente legale clare pentru a preveni sau a limita efectele suspendării urmăririi penale.

91. Astfel, instanța de apel ar fi trebuit să examineze dacă necontestarea ordonanței de suspendare reflectă o conduită pasivă a reclamanților și cum aceasta

influențează evaluarea duratei urmăririi penale și a caracterului pretins nerezonabil al acesteia.

92. Succesiv, absentă unor informații sau probe noi în cererea reclamantilor din 17 august 2020 de reluare a urmăririi penale reprezintă un aspect esențial în evaluarea conduitei acestora în cadrul procedurii de urmărire penală. Or, în baza art. 287³ din Codul de procedură penală, reluarea urmăririi penale presupune că au dispărut motivele suspendării sau a devenit necesară efectuarea unor acțiuni de urmărire penală. Astfel, în cazul în care partea solicită reluarea urmăririi penale după suspendare, este rezonabil de presupus că aceasta pune la dispoziția organului de urmărire penală elemente sau circumstanțe noi, care sunt relevante și care justifică reconsiderarea cauzei și permit continuarea investigațiilor.

93. În speță, însă, cererea înaintată de avocatul reclamantilor nu a adus niciun element de noutate, fapt ce a condus la respingerea acesteia prin ordonanța procurorului din 2 septembrie 2020. Ulterior, această ordonanță a fost menținută prin ordonanța procurorului ierarhic superior și încheierea judecătorului de instrucție, confirmând legalitatea concluzia procurorului că lipsesc împrejurări ce ar justifica reluarea urmăririi penale.

94. Lipsa prezentării de informații sau probe noi în cererea din 17 august 2020 de reluarea a urmăririi penale demonstrează o pasivitate procedurală a reclamantilor, care nu au valorificat pe deplin mecanismele legale existente pentru a avansa investigațiile și a accelera urmărirea penală. Iar, instanța de apel trebuia să ofere o apreciere faptului că această conduită a influențat direct durata urmăririi penale, contribuind la întârzierea rezolvării pretențiilor lor patrimoniale și reducând temeinicia invocării unui prejudiciu cauzat de durata excesivă a urmăririi penale. Or, instanța de apel trebuia să aibă în vedere că, în absența unor elemente noi, cererea de reluare nu putea fi apreciată ca temeinică, iar durata urmăririi penale trebuie analizată raportat la comportamentul activ sau pasiv al reclamantilor în exercitarea drepturilor lor procesuale.

95. În concluzie, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție notează că, instanța de apel trebuia să verifice dacă pasivitatea reclamantilor a influențat durata urmăririi penale, inclusiv neexercitarea dreptului de a formula o acțiune civilă în procesul penal în temeiul art. 219 și art. 221 din Codul de procedură penală; necontestarea ordonanței din 28 aprilie 2016, prin care urmărirea penală a fost suspendată conform art. 287¹ alin. (1) pct. 2) din Codul de procedură penală; și lipsa prezentării de informații sau probe noi în cererea din 17 august 2020 de reluare a urmăririi penale. Evaluarea acestor aspecte era esențială pentru a aprecia

temeinicia pretențiilor reclamanților și pentru a determina în ce măsură durata urmăririi penale a fost efectiv excesivă.

96. În ceea ce privește *conduita autorităților competente*, instanța de apel nu a verificat dacă există indicii de tergiversare intenționată a efectuării urmăririi penale. Or, trebuia analizat dacă desfășurarea acesteia s-a realizat în conformitate cu sarcinile procesului penal, ținând cont de circumstanțele obiective care au afectat procedura, respectiv imposibilitatea identificării persoanei care urma să fie pusă sub învinuire.

97. În opinia Completului de judecată al Curții Supreme de Justiție, instanța de apel a omis să analizeze dacă partea vătămată (partea civilă), reclamanții din prezenta speță, a indicat o inacțiune concretă imputabilă organului de urmărire penală sau o întârziere procedurală nejustificată în desfășurarea anchetei. Iar, această analiză era esențială pentru determinarea caracterului rezonabil sau nerezonabil al duratei procedurii urmăririi penale și, implicit, pentru stabilirea eventualelor drepturi la despăgubiri ale reclamanților.

98. Corelând circumstanțele descrise supra, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție conchide că instanța de apel nu a motivat în mod concret în ce constă încălcarea termenului rezonabil, limitându-se la constatarea generică a unei durate extinse a procedurii de urmărire penală, fără a arăta care perioade de inactivitate sunt imputabile autorităților, ce acțiuni au fost omise de către acestea și în ce măsură organele de urmărire penală nu au fost îndeștului de diligente și care, în final, ar justifica antrenarea răspunderii statului să despăgubească reclamanții. Or, termenul rezonabil nu este definit în mod precis de niciun act normativ, ci depinde de circumstanțele concrete ale fiecărui caz.

99. Articolul 6 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale presupune examinarea corectitudinii procedurilor aplicate în ansamblu, și anume ținând cont de toate etapele și oportunitățile acordate unui reclamant, dar nu presupune evaluarea unui defect de procedură izolat în sine.

100. Articolul 6 este pe deplin autonom de modalitatea prin care procedurile interne stabilesc durata acțiunii procesuale, rezultând că o încălcare a termenului limită fixat de instanțele interne nu va constitui în mod necesar o încălcare a articolului 6. În temeiul jurisprudenței Curții nu este fixat un termen limită pentru un anumit tip de procedură, iar toate situațiile sunt examinate fiecare caz în parte.

101. În aceste condiții, Completul de judecată a Curții Supreme de Justiție constată că hotărârea instanței de apel este lipsită de o motivare, contravenind atât

exigenților art. 6 § 1 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, cât și celor prevăzute de art. 373 din Codul de procedură civilă. Or, instanța de apel trebuia să țină cont de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, potrivit căreia autoritățile nu pot fi obligate să garanteze un rezultat în cadrul anchetei penale, ci doar să demonstreze că au depus eforturi serioase, continue și rezonabile în vederea investigării faptelor (a se vedea cauza Caloc c. Franței, cererea nr. 3463/97).

102. În lipsa unor indicii noi, a identificării făptuitorului și a unui element factual care să permită avansarea anchetei, simpla durată a procesului penal nu poate, în sine, să conducă la constatarea unei încălcări a termenului rezonabil, dacă autoritățile și-au îndeplinit atribuțiile cu diligența cerută de lege.

103. La fel, este relevantă decizia din 25 februarie 2025 pronunțată în cauza Maria Luca c. Republicii Moldova, în care CtEDO a constatat că reclamanta nu a indicat nicio întârziere concretă în acțiunile autorităților, în afară de faptul că ultimele au decis să suspende ancheta, în lipsa unui suspect. Conform concluziilor Curții Europene în acea cauză, circumstanțele speței nu relevă faptul că organul de urmărire penală sau procuratura au acționat în mod necorespunzător sau nu și-au îndeplinit în alt mod atribuțiile cu diligența convenită din momentul implicării reclamantei și până la suspendarea investigației, în timp ce incapacitatea de a identifica făptuitorul a fost singurul motiv pentru care urmărirea penală nu a putut avansa.

104. Astfel, pentru soluționarea justă a acțiunii întemeiate pe Legea nr. 87/2011, instanța de apel avea obligația de a elucida complet și fundamentat un șir de aspecte esențiale, inclusiv dacă reclamanții sunt subiecți conform Legii nr. 87/2011 și dacă, în cazul când urmărirea penală este suspendată pe motive obiective, aceasta poate constitui obiect al unei acțiuni civile înaintate în temeiul Legii nr. 87/2011.

105. Totodată, din hotărârea primei instanțe, care a fost menținută în ordine de apel, nu rezultă clar care acțiuni urma a fi întreprinse de organul de urmărire penală. Instanțele ierarhic inferioare s-au limitat doar la constatarea încălcării termenului rezonabil al urmăririi penale, fără a da o apreciere criteriilor și a explica raționamentele admiterii acțiunii.

106. În opinia Completului de judecată al Curții Supreme de Justiție, instanța de apel nu a stabilit indubitabil că acțiunea dedusă judecătii se încadrează în cerințele stabilite de Legea nr. 87/2011. Neexercitarea acestei obligații procesuale echivalează cu lipsa unei judecări efective asupra fondului cauzei și, în

circumstanțele date, instanța de recurs este în dificultate de a exercita controlul judiciar asupra unei asemenea soluții date de Curtea de Apel Chișinău și de a verifica temeinicia și legalitatea acestei soluții.

107. Din perspectiva postulatelor legale, la examinarea cauzelor, instanțele urmează să se conducă nemijlocit de principiul adevărului obiectiv, care se manifestă prin stabilirea multilaterală, completă și obiectivă a tuturor circumstanțelor care au importanță pentru justa soluționare a cauzei. De altfel, o hotărâre judecătorească motivată în sensul respectării cerințelor 6 § 1 CEDO, presupune o examinare reală a problemelor esențiale relevate în speță, cel puțin pentru a le aprecia relevanța. Pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea ar trebui să evidențieze că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate (Boldea c. României din 15 februarie 2007, paragraful 29; Helle c. Finlandei din 19 februarie 1997, paragraful 60).

108. Articolul 6 § 1 din Convenție implică obligația instanței de a efectua o examinare efectivă a motivelor, a argumentelor și a probelor prezentate de către părți (Perez c. Franței [MC], nr. 47287/99 din 12 februarie 2004, § 80; Loupas c. Greciei, nr. 21268/16 din 20 iunie 2019, § 37; Capacchione c. Republicii Moldova din 30 noiembrie 2021, § 19).

109. De asemenea, potrivit jurisprudenței constante a Curții Europene pentru Drepturile Omului, 6 § 1 din Convenție obligă instanțele să își motiveze deciziile sale. Întinderea obligației de motivare poate varia în funcție de natura deciziei și trebuie analizată în lumina circumstanțelor fiecărei cauze. Fără a necesita un răspuns detaliat la fiecare argument invocat de către un reclamant, această obligație presupune, totuși, că o parte la procedura judiciară poate aștepta un răspuns specific și explicit la acele argumente care sunt decisive pentru rezultatul procedurii în cauză (Paixão Moreira Sá Fernandes c. Portugaliei, nr. 78108/14 din 25 februarie 2020, § 71 și cauzele citate în aceasta; Caraman c. Republicii Moldova din 16 februarie 2021, § 23).

110. Fața de toate aceste considerente, instanța de recurs constată că se impune trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, cu examinarea completă a criteriilor relevante, precum și cu motivarea convingătoare a constatărilor privind întrunirea condițiilor de a sesiza instanța în temeiul Legii nr. 87/2011, precum și a conduitei părților și diligenței autorităților implicate în desfășurarea urmăririi penale.

111. Generalizând cele conturate anterior, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia că examinarea cauzei în instanța de apel

s-a realizat pripit și evaziv, fiind ignorate și neelucidate circumstanțele determinante soluționării corecte și obiective a cauzei, ceea ce impune casarea integrală a deciziei instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

112. Coroborând circumstanțele ce preced, instanța de recurs conchide temeinicia recursurilor declarate de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și de SRL „Evia-Trans” și Boris Șapoval, iar drept consecință necesitatea de a casa integral decizia instanței de apel, cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

113. Ținând cont de cele expuse și în temeiul art. 442, art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursurile declarate de SRL „Evia-Trans” și Boris Șapoval, reprezentat de avocatul Alexandru Havrun, precum și de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

Casează integral decizia din 26 septembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, adoptată în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă SRL „Evia-Trans” și Boris Șapoval împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova, cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei, încasarea prejudiciului moral, prejudiciului material și a cheltuielilor de judecată și trimite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Centru, în alt complet de judecată.

Decizia este irevocabilă.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Diana Stănilă

Oxana Parfeni